

Список використаних джерел

1. Міщенко І.В. Юридичні технології та інновації в юриспруденції: навчально-методичний посібник (для студентів денної та заочної форми навчання) / І.В. Міщенко / Національний університет «Одеська юридична академія» - Одеса, 2020. - 41 с.

2. Закон України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо запровадження інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування» від 1 червня 2021 року № 1498-IX <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1498-20>

3. Левицька Н.О. Поняття юридичної техніки та юридичної технології в сучасні правовій науці. Порівняльно-аналітичне право. 2018. № 3. С. 31 – 33.

4. Юридическая техника как комплексная система знаний. Доктринальные основы юридической техники / под ред. Н.А. Власенко. М., 2010. С.6-9.

Чучман Олена Ігорівна,

аспірант кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ

ДОКАЗУВАННЯ ПІДСТАВ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

На початковому етапі досудового розслідування часто виникає необхідність у проведенні низки слідчих (розшукових) дій, які обмежують конституційні права та свободи особи, і які відповідно вимагають отримання судового рішення щодо їх проведення за результатами судового засідання, порядок якого регламентовано зокрема ст. 234 КПК України.

Однак ні в ст. 234, ні в інших статтях КПК України, які регламентують порядок проведення слідчих (розшукових) дій, питання сутності та порядку встановлення підстав таких слідчих (розшукових) дій чітко не врегульовані.

Вочевидь, така ситуація обумовлена недостатньою ясністю загального підходу законодавця до сутності підстав проведення слідчих (розшукових) дій, зокрема і тих, що проводяться на початковому етапі досудового розслідування і мають, як правило, невідкладний характер, а також відсутністю належного унормування порядку звернення слідчого, прокурора до суду з відповідним клопотанням у випадках необхідності проведення інших, окрім обшуку, слідчих (розшукових) дій.

Відповідно до ч. 2 ст. 223 КПК України підставами для проведення слідчої (розшукової) дії є наявність достатніх відомостей, що вказують на можливість досягнення її мети.

У науці кримінального процесу більшість авторів поділяє підстави проведення слідчих (розшукових) дій на фактичні й правові.

Так, на думку С. Ю. Карпушина, під поняттям «підстави проведення слідчих (розшукових) дій» слід розуміти сукупність правових і фактичних підстав, що є необхідними й достатніми для їх проведення [1, с. 114].

Фактичними підставами проведення слідчих (розшукових) дій виступає сукупність даних, які обумовлюють необхідність і можливість проведення певної слідчої (розшукової) дії в конкретних умовах з огляду на досягнення її мети [1, с. 114].

Правовими підставами проведення слідчих (розшукових) дій вважають наявність відповідних повноважень державних органів і посадових осіб на проведення конкретної слідчої (розшукової) дії в поєднанні з належною процесуальною формою рішення про її проведення [2, с. 153].

Крім того, до правових підстав проведення слідчих (розшукових) дій слід віднести і виконання інших процесуальних дій, що відповідно до положень КПК України є передумовою прийняття рішення про проведення конкретної слідчої (розшукової) дії.

Правова підстава слідчої (розшукової) дії, що проводиться за судовим рішенням, є складною за своїм змістом. Вона включає:

- складання слідчим, прокурором клопотання про проведення слідчої (розшукової) дії, що повинно містити визначені в КПК України відомості;

- погодження вказаного клопотання прокурором у разі його складання слідчим;

- направлення клопотання разом із доданими оригіналами або копіями документів та інших матеріалів, якими прокурор, слідчий обґрунтовує доводи клопотання, а також витягом з ЄРДР щодо кримінального провадження, в рамках якого подається клопотання, до суду, уповноваженого на розгляд відповідного клопотання;

- винесення судом ухвали про дозвіл на проведення слідчої (розшукової) дії.

Будучи складовою правової підстави слідчої (розшукової) дії, що проводиться за судовим рішенням, клопотання, яке направлено до суду, не може вважатись її фактичною підставою. Тільки відповідне клопотання, навіть з додатками, не підтверджує існування фактичних обставин для проведення слідчої (розшукової) дії.

Так, відповідно до ч. 5 ст. 234 КПК України слідчий суддя відмовляє у задоволенні клопотання про обшук, якщо прокурор, слідчий не доведе наявність достатніх підстав вважати, що: 1) було вчинено кримінальне правопорушення; 2) відшукувані речі і документи мають значення для досудового розслідування; 3) відомості, які містяться у відшукуваних речах і документах, можуть бути доказами під час судового розгляду; 4) відшукувані речі, документи або особи знаходяться у зазначеному в клопотанні житлі чи іншому володінні особи; 5) за встановлених обставин обшук є найбільш доцільним та ефективним способом відшукування та вилучення речей і документів, які мають

значення для досудового розслідування, а також встановлення місцезнаходження розшукуваних осіб, а також заходом, пропорційним втручанням в особисте і сімейне життя особи.

Вирішуючи клопотання про проведення слідчої (розшукової) дії, слідчий суддя фактично розглядає справу, яка, як і будь-яка інша, складається з питань факту і права. Слідчий суддя встановлює наявність фактичних обставин, які впливають на законність, обґрунтованість і вмотивованість рішення, що ним приймається.

Так, для прийняття рішення про задоволення клопотання про проведення обшуку в житлі чи іншому володінні особи у слідчого судді має сформувався переконання у можливості позитивної відповіді на всі питання, що сформульовані у ч. 5 ст. 234 КПК України.

Згідно з ч. 3 ст. 234 КПК України обов'язковим документом, що має бути доданий до клопотання про проведення слідчої (розшукової) дії, є витяг з ЄРДР щодо кримінального провадження, в рамках якого подається клопотання. Перелік інших документів, які необхідно і доцільно долучити до клопотання, у кожному конкретному випадку визначає слідчий, прокурор, виходячи з достатності фактичних даних, що містяться в них, їх здатності обґрунтувати доводи клопотання.

Необхідність обґрунтування клопотання про проведення слідчої (розшукової) дії, як і судових рішень, якими ці клопотання задовольняються, обумовлюється не лише вищезазначеними законодавчими вимогами, а і самим характером цих рішень. Як свого часу відмічала П. А. Луциньська, процесуальна вимога обґрунтованості є проявом інформаційної природи рішення. Для прийняття будь-якого рішення посадова особа повинна володіти достатньою інформацією для висновку про наявність «правової ситуації», з якою законодавець пов'язує настання тих і інших правових наслідків [3, с. 150].

Загалом проведення певних слідчих (розшукових) дій, зокрема і на початковому етапі досудового розслідування, не є обов'язком дізнавача, слідчого, прокурора, як і в кожному випадку ініціювання перед судом питання щодо проведення тих слідчих (розшукових) дій, які потребують дозволу суду. Встановлення необхідності їх проведення належить до повноважень відповідних посадових осіб, перш за все прокурора як процесуального керівника досудовим розслідуванням, і відбувається на підставі закону за їх внутрішнім переконанням, що ґрунтується на конкретних обставинах кримінального провадження, а також відповідає обраній тактиці досудового розслідування.

Як справедливо зазначає Д. Орлик, вибір правильного рішення у таких випадках залежить від оцінки встановлених фактичних обставин. Результатом такої оцінки повинен стати висновок, який певною мірою матиме прогностичний характер і відображатиме очікуваний при встановлених обставинах результат: отримання доказів при проведенні слідчої (розшукової) дії. Відповідно встановлені у законі цілі проведення слідчих (розшукових) дій повинні бути відображені у клопотанні слідчого, прокурора шляхом їх детального

обґрунтування конкретними обставинами, підтвердженими у судовому засіданні. Сукупність зазначених обставин і стане фактичною підставою для їх проведення [4, с. 56].

Відповідно до ч. 4 ст. 234 КПК України клопотання про обшук розглядається у суді в день його надходження за участю слідчого або прокурора. При цьому, слід враховувати, що неявка слідчого або прокурора є фактично невиконанням цими суб'єктами обов'язку довести обставини, передбачені ч. 5 ст. 234 КПК України. Це, у свою чергу, позбавляє слідчого суддю можливості повно та всебічно з'ясувати сукупність обставин, із якими закон пов'язує вирішення питання про надання дозволу на обшук, а отже, є підставою для відмови у задоволенні клопотання про обшук [5].

Список використаних джерел

1. Карпушин С. Ю. Загальні вимоги до проведення слідчих (розшукових) дій. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки. 2015. Вип. 3. Т. 3. С. 112–115.

2. Сичук М. М. Правові підстави прийняття процесуальних рішень про провадження слідчих дій. Підприємництво, господарство і право. 2011. № 10. С. 150–153.

3. Лупинская П. А. Решения в уголовном судопроизводстве. Их виды, содержание и формы. М. : «Юрид. лит.», 1976. 168 с.

4. Орлик Д. Доказывание прокурором оснований проведения следственных (розыскных) действий. LEGEA ŞI VIAȚA. 2016. MAI. С. 53–56.

5. Узагальнення судової практики щодо розгляду слідчим суддею клопотань про надання дозволу на проведення обшуку житла чи іншого володіння особи : Лист ВССУ від 21.05.2014.

Агудалічев Максим Олександрович,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: Антошук Андрій
Олександрович, доцент кафедри
криміналістики та судової медицини
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ДАКТИЛОСКОПІЯ ДЛЯ БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ

Криміналістика – це наука про закономірності механізму кримінального правопорушення, виникнення інформації про кримінальне правопорушення та його учасників, закономірності збирання, дослідження, оцінки та використання доказів, та заснованих на пізнанні цих закономірностей спеціальних засобах і методах досудового розслідування, судового розгляду і попередження кримінальних правопорушень [1, с. 31].